

ne ukorenini, mine leto ali dve, medtem pa dež rije in razdira po svojih načelih.

Posledice smo tudi videli: zasuta spodnja postaja žičnice, propadle turistične sezone poleti, saj v tako pustinjo nikogar ne mika. In to ne le na Krvavcu, ampak tudi na Voglu, Golteh in še kje drugje. Kot da poletni turizem ni več zanimiv, kot da se z njim ukvarjajo le še »nižji sloji«! Žal, storjeno je, kar je storjeno in težko bomo to popravili, če sploh bomo. Zanamci nam ne bodo hvaležni. Spametujmo se in ne delajmo še večje škode! Pamet v roke in si poiščimo drugih zabav! Kako pa so se zabavali naši predniki? Bili so brez urejenih smučišč, pa jih mamila niso uničila in uničevala!

Da le ne bi bilo še večje škode! Pod Mokrico je v Kamniški Bistrici izdaten izvir, Studenci, na katerega že dalj časa skrbno pazijo oni, ki jih skrbi pitna voda v Ljubljani. In ta izvir se napaja prav z območja Kalškega grebena, Zvoha in Dolgih njiv.

Morda nekateri res ne potrebujejo vode, ker pijejo samo cviček...!

Dušan Novak<sup>1</sup> Ljubljana

## iz planinske literature

### Klinarjevih Sto slovenskih vrhov

Zakladnica slovenske planinske literature je že kaka dva meseca bogatejša za nov biser. **Stanko Klinar**, nepoboljšljivi gorniški fantast in vratolomni mojster slovenske besede, se je tokrat namenil, da še sam vsem znano in občudovano »podobo na ogled postavi«. Razočarani bodo tisti, ki bodo v tej podobi iskali kakršnokoli megalomanstvo v slogu »Sto najvišjih/najlepših/najtežjih/najdaljših« ipd., kako dovršeno zaokroženost ali morda visokodonečo reprezentativnost, ki poteši še tako nenasitljivi psevdorodoljubni nagon. Prav tako bodo razočarani (in s potencialnim nenačrtovanim bivakom obremenjeni!) tisti nadobudni planinski začetniki, ki bodo, nič hudega sluteč, vzeli knjigo s seboj na turo v dobri veri, da jim bo v pomoč, ko se izgubijo markacije ali pot nekam čudno zavije v levo. Klinarjeva knjiga je namreč mnogo manj in mnogo več kot običajen planinski vodnik. Manj, ker bomo v njej zaman iskali podrobne opise vseh mogočih pristopov in najzapletenejših variant (čeprav knjiga vseeno ni čisto brez faktografije), niti ne bomo spoznali gore kot take, neobljudene tektonske gmote, ki živi svoje lastno življenje, neodvisno od civiliziranih in civilizirajočih urbanih silnic. Avtorjev koncept je tu nedvoumno in skrbno zastavljen: prikazati goro v interakciji s človekom, to je s tistim subjektom, ki gori nenehno in neposredno vdihava svojo bist in jo s tem oživilja, ji daje svoj humani in humanistični pečat in jo tako osmišlja. Gre za recipročen proces, kajti gora zarisuje v

obiskovalca neizbrisne sledi, pa naj bodo te prijetne ali neprijetne.

V tem smislu se zdi naslov knjige nekoliko (nenamerno!) zavajajoč ali v najboljšem primeru nepopoln, kar pa je, roko na srce, neznamenat spodrselj v primerjavi z obsegom informacije in vsebinskim potencialom te publikacije. Ob morebitnem ponatisu (v kar ne gre dvomiti glede na veliko in še naraščajoče število občudovalcev slovenskih gora in priljubljenost planinskega športa ter, ne nazadnje, glede na razmeroma dostopno ceno) bi zato morda veljalo rahlo preoblikovati naslov, na primer **(Slovenski) človek in sto slovenskih vrhov** ali kaj podobnega. S tem bi knjiga utegnila pridobiti vsaj še eno dimenzijo, čeprav samo v formalnem pogledu, pa morebiti še kakšnega bralca.

V skladu s svojo temeljno zasnovno prinaša knjiga nešteto izjemno slikovitih referenc - literarnih, biografskih, zgodovinskih, geografskih, bioloških, političnih in še kakšna bi se našla. Če se za trenutek pomudim le ob literarnih porcijah, ki nam jih avtor promptno servira tako rekoč na vsakem koraku, lahko ugotovim, da med opisi planinskih doživetij kar mrgoli verzov tako domačih kot »uvoženih« prsnikov. Prva misel, ki nas nemara ob tem obide, je pravzaprav nekaj povsem običajnega, a vendar se zdi, da potrebujemo prav knjige kot **Sto slovenskih vrhov**, da se zavemo svoje biološko-filozofske pripadnosti in gremo vase z namenom, da se ponovno proučimo. Sleherni obisk gora je po avtorjevem prepričanju priložnost za pogovor s samim seboj, za revizijo svoje intimne, neke vrste katarzo in v zadnji obliki celo morda edina priložnost za lastne npravnstvene popravke in očiščenje. To, kar najbolj odlikuje avtorjevo meditativno in kontemplativno, je dejstvo, da se nikoli ne prepušča poceni sentimentalnim občutjem, nekakšnemu tipičnemu slovenskemu svetobolju ob kontrastiranju primarnih in pomalo meščanjenih sistemov vrednot. Prav tako avtor nikoli ne govori zviška bralcu niti ne razkazuje svojih mačističnih gorniških kapacitet. Vseeno pa ne gre brez nekaterih zaznavno moralizatorskih pripomb, kakršnih smo sicer že vajeni iz drugih avtorjevih spisov in smo tako že do neke mere imuni nanje. (Kot na primer tista pri Debeli peči, str. 38: »Samo, lepo vas prosim, pojdite peš! Pustite že vendar ta nesrečni avto nekje za plotom!«) *Je suis comme je suis*.

Ena od pglavitnih vrlin naše knjige je brez dvoma njen jezik. Ob nezadržni poplavi polpismenih planinskih potopisov (ki jih tu kot gentleman ne bom navajal) je avtorjeva slovenščina pravi cvetober klenih slovenskih izrazov, ki jih lahko danes slišimo ali preberemo le še tu in tam. Čeprav utegne Klinarjev jezikovni register zмести prenekaterega zakrknjenega kabinetnega purista, mu v nobenem primeru ne moremo

odreči verbalne bravuroznosti in neverjetne lahkotnosti izraza, s katerima se kot za šalo spreha ja po še tako ostrih in prepadnih jezikovnih robeh.

Nobenega dvoma torej ni, da ima Klinarjeva najnovejša publikacija najlepše možnosti, da ubije (vsaj) dve muhi na en mah: da marsikateremu bralcu odpre oči tako za estetiko slovenskih gora kot za estetiko slovenskega jezika. Avtor je svoje poslanstvo končal, zdaj je vse odvisno od naše dovtetnosti in pripravljenosti, da se zazremo v ogledalo svoje duše.

Knjiga **Sto slovenskih gora** je potemtakem zgovoren dokaz, da za uspešno in učinkovito planinsko pisateljevanje še zdaleč niso dovolj močna stopala in vzdržljivo srce. Čeprav se prištevam med tiste, ki so oblezli domala vseh tistih sto Klinarjevih vrhov (pa ne enkrat samkrat), si niti najmanj ne domišljam, da bi bil sposoben napisati podoben potopis. Za takšen podvig mora imeti človek še nekaj, čemur malce učeno pravimo *esprit de corps* in *esprit tort*. In še *know-how*.

Zdaj pa le pot pod noge! uroš Mozetič

## Sesalci Slovenije

Ob koncu leta 1991 nas je razveselila nova naravoslovna knjiga Sesalci Slovenije. Še posebej smo jo veseli zato, ker ne gre za prevod, temveč za delo našega strokovnjaka **Borisa Krvštufeka**, ki je eden od najboljših poznavalcev te živalske skupine.

V knjigi je obravnavanih 94 vrst sesalcev, od tega 69 avtohtonih vrst, to je tistih, ki so na ozemlju Slovenije naravno prisotni, poleg teh pa tudi naseljene vrste, vrste sesalcev, ki so po naključju ušle v naravo iz ograjenih prostorov in tiste, ki so na ozemlju Slovenije izumrle že v preteklosti, kot na primer tur, zober, los, bobber idr. Za vsako vrsto je podana razširjenost v svetu in pri nas, opis, okolje, v katerem živi, način življenja in njena variabilnost. Opis razširjenosti vsake vrste je opremljen s karto Slovenije, druge opise pa dopolnjuje številne risbe. Vrste so razvrščene po sistemiki; pred vsako višjo taksonomsko enoto - redom oziroma družino sta opis značilnosti celotnega taksona in določevalni ključ. Knjiga je opremljena s 47 barvnimi in več črno-belimi posnetki. To je razmeroma bogato, vendar bi si želeli, da bi bile barvne fotografije razporejene med tekstom, ne pa le na treh mestih v knjigi. V uvodnem delu knjige je predstavljena zgodovina raziskav sesalcev na Slovenskem, na koncu pa so v prilogah značilnosti sesalcev, za katere je možno, da živijo v Sloveniji, pa jih zaenkrat še niso našli, nadalje razlaga lobanjskih kosti, zobne formule sesalcev in nekatere dopolnitve podatkov, ki so se nabrali med tiskom knjige. Na koncu je obsežen seznam literature.

Knjiga je temeljno delo o sesalcih v Sloveniji; pisana je strokovno, vendar je kljub temu razumljiva za ljubitelje. Zato jo vsem, ki zahajate v naravo in ste pozorni na živi svet okoli sebe, zelo priporočam.

Delo je z lansko letnico izdaje založil Prirodoslovni muzej Slovenije. j<sub>a</sub> na vidic

## Kolonialistična izraba gora

Prav presenetljivo je, da doslej v Nemčiji ni bilo nobene nagrade za varstvo okolja v gorah. Zdaj pa je neka munchenska knjigarna ob 25-letnici svojega obstoja sklenila podeljevati take nagrade: nagrade GEO za varstvo gorskega sveta. Kakšen pomen naj bi imela, bomo šele videli. Premiera pa je vsekakor že bila. Prvič so to nagrado podelili **dr. Wernerju Batzingu** za njegovo delo »Alpe - nastanek in grožnja za propad evropske kulturne krajine«.

Batzing je asistent na geografskem inštitutu bernske univerze, njegova knjiga pa je izšla v munchenski založbi C. H. Beck. Dobronamerno odmaknjen od čustvenega kulturnega pesimizma kot tudi od strahov zelenih ideologij preiskuje geograf ekološko stanje v Alpah s kulturno- in gospodarskozgodovinskimi ocenjevanjem. Njegova ugotovitev: Alpe niso nič več naravna krajina, ampak kulturni prostor, ki so ga v stoletjih spreminjali predvsem gorski kmetje. Antropogena pestrost naj bi bil njihov poseben mik, ki pa nasprotno povzroča veliko ekološko labilnost. Samo stabilna kulturna pokrajina bi lahko ohranila ekološko ravnovesje.

Nevarnost naj bi bila velik del zaradi brezobzirne izrabe zunajalpskih gospodarskih moči, ki alpski prostor prav kolonialistično ropajo, ne da bi upoštevale kakršnekoli meje izrabljanja. Gorske kmetije, ki so se še obdržale v pokrajini, so načete, gorska hidrologija je zaradi čezmernega izkoriščanja voda postavljena na glavo. Množični turizem je skorumpiral tradicionalne vrednote, ki so ena izmed življenjskih podlag še ohranjene kulture. Tranzitni promet in uvajanja škodljivih snovi še poslabšuje stanje. V celotnem sklopu ne prinaša kranje po delcih nobene rešitve. Nič ne pomaga, če pred človekom varujemo in zdravimo rakave brazgotine, ki razkrajajo ekološko ravnovesje. Pomagajo lahko samo integrirani koncepti za izrabo, ki se prilagajajo stoletnim izkušnjam gorskih kmetov, ki postavljajo čisto določene meje, ki uravnavajo konkurenčne interese in zagotavljajo nujno potrebno nego krajine.

Znanstveno dokazuje Batzing tisto, kar kritični opazovalec in prijatelj gora samo domneva. V knjigi ni nobenega odvečnega znanstvenega nalaganja, nobenih preglobokoumnih misli izza zelene mize. Batzing je sam kot »mehki gorski turist« prehodil številne planinske poti in preiskal številne alpske predele. Zdaj predstavljena